

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Калоян Валентинов Харалампиев, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, катедра „Социология“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3.3. Политически науки (Европеистика – Икономически изследвания на ЕС)

с дисертационен труд на тема: „Мониторинг и последваща оценка на въздействието на кохезионната политика на ЕС в България“,

представен от Мариела Иванова Савкова, свободен докторант в катедра Европеистика на Философски факултет

с научен консултант: доц. дпн. Калоян Симеонов

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

– Актуалност и значимост на разработвания в дисертационния труд проблем

Темата на дисертационния труд е актуална, защото засяга последваща оценка на предпоследната многогодишна финансова рамка на ЕС. Последната многогодишна финансова рамка все още не е приключила и в този смисъл още е рано да бъде оценявана. В дисертационния труд е оценена практически последната пълна финансова рамка.

Значимостта на дисертационния труд произтича от откритието на докторанта, че „След членството си в ЕС през 2007 г., поради ниско равнище на кохезия, България получи достъп до сериозен финансов ресурс от Структурните фондове и Кохезионния фонд, чиято основна цел е развитието на по-бедните региони. Вместо да бъдат инвестирани в растеж и заетост именно в районите, засегнати от трайни структурни и социални проблеми, фондовете за кохезия бяха разпределени без ясен метод и концентрирани в по-развитите региони, което доведе до допълнително задълбочаване на неравенствата и други негативни въздействия като централизация на националното стопанство, нарушаване на правилата на общия пазар и свободната конкуренция в икономиката.“ (стр. 9). За мен доказването на това твърдение е най-значимият принос на дисертационния труд.

– Задълбоченост и изчерпателност на проучването на теоретичните източници

Проучването на теоретичните източници е задълбочено. То е направено в няколко посоки:

- Разгледани са еволюционните теории за растежа и оптимално пространствено (териториално) развитие, в това число: теориите за растежа, изследванията върху регионалните неравенства, концепцията „Европа на регионите“ и постановките на регионалната наука;
- Разгледана е еволюцията на европейската кохезионна политика, в това число: развитието на кохезионната политика от средата на 50-те до 80-те години на XX в., „прераждането“ на европейската кохезионна политика през 1986 г. и кохезионната политика като цел номер едно от 90-те години на XX век до днес;
- Разгледана е същността на европейската кохезионна политика, в това число: свързаните и основните понятия на кохезията в ЕС (мониторинг, оценка, индикатор, ПОЛК, кохезия, конвергенция, кохерентност, евроинтеграция, европеизация и разширяване на ЕС), победните региони като обект на европейската кохезионна политика, видове кохезия и кохезионна политика в ЕС и методът „Берлин“ на европейската кохезионна политика („граница на кохезия“ в Европейския съюз и линия на регионална бедност в Европейския съюз);
- Разгледан е процесът на разширяване като катализатор на кохезията в ЕС;
- Разгледани са шестте многогодишни финансови рамки на ЕС, в това число: първата МФР на ЕС за България (2007-2013) и втората МФР на ЕС за България (2014-2020).

- *Предлагане на нови трактовки, дефиниции и пр. на актуален и анализиран вече обект на научни изследвания*

Разширяването на ЕС като цяло и българското членство в частност са актуален и много анализиран обект на научни изследвания. Обаче за разлика от преобладаващо положителните оценки на българското членство в ЕС, докторантът издига нова хипотеза, че „регионалните неравенства в България се увеличават след членството на страната в ЕС през 2007 г. поради неправилното планиране и изпълнение на първата многогодишна финансова рамка на ЕС за България. В резултат на това фондовете за кохезия са разпределени небалансирано и така са допринесли за задълбочаване на териториалните дисбаланси в страната, вместо обратното – да постигат целта за териториална кохезия на България с ЕС“ (стр. 10) и в съответствие с това основния изследователски въпрос е „имат ли роля европейските фондове за задълбочаване на неравенствата в България след 2007 г.“ (стр. 10).

- *Операционалност на избраните методи за изследване*

Методите на изследване са два: проследяване на динамиката на избраните индикатори и сравнителен анализ между статистическите райони или области в България. За анализа в динамика са използвани прирасти, темпове на растеж и темпове на прираст (макар че не са наречени по този начин в текста). За сравнителния анализ е използван основно коефициентът на вариация. Споменати са и индексите на Симпсън и на Джини-Симпсън, но не са използвани в текста.

- *Създаване на нови класификации, методи, технологии, и т.н.*

В дисертационния труд е създаден нов модел за последваща оценка на структурните и кохезионни фондове. Във въведението на втора глава е показана синтезирано логическата матрица на модела, а в Приложение 1 е представена и самата матрица. Този модел включва 30 хоризонтални и 22 вертикални индикатора. Хоризонталните индикатори измерват икономическата (11 индикатора), социалната (10 индикатора) и териториалната (9 индикатора) кохезия на България с ЕС. Вертикалните индикатори измерват изпълнението на националните приоритети в областите инфраструктура (7 индикатора), човешки ресурси (6 индикатора), бизнес среда и предприемачество (5 индикатора) и балансирано териториално развитие (4 индикатора).

- *Коректност при събирането, обработката и анализа на емпирични данни*

Събирането и обработката на емпиричните данни е изключително коректно. За всяка таблица с данни е посочен източникът и датата, на която е направена последната проверка на данните.

- *Достоверност на материала, върху който се градят приносите*

Материалът, върху който се градят приносите е достоверен, тъй като основните доставчици на данни са Националният статистически институт на България и Евростат.

- *Получаване и доказване на нови факти*

Всички анализи в дисертационния труд са насочени към доказване на основната хипотеза, а именно, че кохезионните фондове са увеличили регионалните неравенства, вместо да ги намалят.

- *Библиографска осведоменост*

Библиографската справка съдържа 194 заглавия, от които 17 публикации на български език, 67 публикации на английски език, 63 други интернет източника и 47 нормативни документа. Това показва добра библиографска осведоменост.

- *Съобразеност с композиционните изисквания към дисертационния текст*

Дисертационният текст съдържа увод, три глави, основни препоръки, заключение, библиографска справка и две приложения. Въпреки че съдържа три глави, според мен, текстът се отклонява от композиционните изисквания. От моя гледна точка един дисертационен текст трябва да съдържа три глави – теория, методология и емпирия. Предложеният за оценка дисертационен текст съдържа една глава теория, и две глави емпирия. На практика липсва отделна глава, посветена на методологията. Цялата методология е събрана в увода на втора глава. За мен това е съществен

недостатък на текста.

- *Оценка на езиково-стиловите качества на изложението и на степента на отклонение от книжовните граматични, правописни и пунктуационни норми*

По отношение на граматичните и правописните норми няма съществени отклонения. Основните отклонения са спрямо пунктуационните норми.

- *Оценка на съответствието на текста на автореферата с текста на дисертационния труд*
Авторефератът отразява точно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

II. Приноси на дисертационното изследване

- *Характер на приносите: новост за науката (нови теории, хипотези, методи и др.); обогатяване и критически анализ на съществуващи знания; приложение на научни постижения в практиката, реализиран ефект;*

В автореферата са формулирани седем приноса. Три от тях могат да се класифицират като научни (1, 2 и 4), а останалите четири – като научно-приложни. От моя гледна точка най-важният е принос №4 „Разработен е метод за мониторинг на кохезията на България“.

- *Оценка на авторското участие в получаването на приносите в дисертационния труд и на публикациите по него;*

Всички посочени приноси са самостоятелно авторско дело на докторанта.

- *Оценка на възможностите за използване на получените резултати.*

Добро впечатление прави наличието на основна структурна част от дисертационния текст, озаглавена „Основни препоръки на дисертационното изследване“. В нея са направени препоръки към три групи адресати – държавната администрация на национално ниво, общинските администрации и бизнеса.

III. Бележки и препоръки

- *Мотивирано предложение за насоките на по-нататъшна работа на докторанта с цел подобряване на представения труд.*

Към докторанта бих отправил следните препоръки при едно евентуално бъдещо публикуване на дисертационния труд:

1. От моя гледна точка третата глава е излишна. По две причини:
  - a. Тезата на докторанта е доказана достатъчно убедително и без нея;
  - b. Този анализ вече е публикуван под формата на студия.
2. Силно препоръчвам методологическата част да се засили. По три начина:
  - a. Чрез развиване на частта за методологията и обособяването ѝ в отделна глава;
  - b. Чрез прилагането на методите при анализа на всички данни. В момента към някои времеви редове са приложени измерители на динамика, към други времеви редове не са. И е напълно неясно и изглеждащо произволно защо едни времеви редове са предпочетени пред други. По същия начин при сравнението между статистическите райони и областите при някои индикатори са използвани измерители за различие, при други не са, и отново не е ясно и изглежда произволно защо едни индикатори са предпочетени пред други. Според мен, трябва към всички данни от един и същи вид да се използват едни и същи методи за анализ;
  - c. Чрез добавяне на нови методи за анализ. Например, при анализа на времеви редове могат да се използват трендови модели.

- Мотивирани бележки, съпроводени с оценка на тяхното влияние върху качеството на представената научна (приложна) продукция.

Нямам конкретни бележки по текста, освен посочените по-горе общи препоръки.

IV. Публикации и участия в научни форуми

Заключение дали са изпълнени изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ за апробиране и оповестяване на резултатите от изследването според чл. 5, т. 5 и дали са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

В автореферата са представени седем публикации по темата на дисертацията, както следва:

- Четири авторски доклада на научни конференции на български език;
- Три авторски доклада на научни конференции на английски език.

Според Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България за всеки от тези доклади се присъждат по 10 точки или общо 70 точки, което е повече от минимално необходимите 30 точки.

V. Заключение

Заключението на становището трябва съдържа мотивирано, ясно и еднозначно положително или отрицателно мнение дали на докторанта да се присъди образователната и научна степен „доктор“.

Въз основа на всичко казано по-горе предлагам на членовете на уважаемото научно жури да присъдят ОНС „доктор“ на Мариела Иванова Савкова по научно направление 3.3. Политически науки (Европеистика – Икономически изследвания на ЕС).

Дата: 19.12.2022

Рецензент: